

Голові спеціалізованої
вченої ради ДФ 20 051.137
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
доктору політичних наук, професору
Климончуку Василю Йосифовичу
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата історичних наук, доцента кафедри міжнародних відносин і
дипломатичної служби, завідувача кафедри міжнародної безпеки та
стратегічних студій Львівського національного університету

імені Івана Франка

Кучика Олександра Сергійовича

на дисертацію Супруна Віталія Ростиславовича

**«Політика безпеки та оборони України: зовнішньополітичні стратегії,
інтеграційні ініціативи, еволюція загроз»**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 052 «Політологія»

Актуальність теми дослідження. Дисертація присвячена фундаментально важливій проблематиці, що безпосередньо впливає на стан і перспективи функціонування національної безпеки України в умовах російської агресії та геополітичної нестабільності. У дослідженні розглядається трансформація безпекової та оборонної політики України в контексті її зовнішньополітичного курсу, інтеграційних ініціатив та еволюції загроз, що забезпечує високий ступінь актуальності теми не лише з наукового, але й з практичного погляду. Поставлені у роботі питання мають безпосередній зв'язок з ключовими тенденціями сучасних міжнародних відносин та європейської безпеки, що робить дисертацію релевантною й затребуваною в межах української та міжнародної політичної науки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація написана в рамках реалізації наукової теми «Центральна та Східна Європа у міжнародних відносинах» (номер державної реєстрації

«0114U001590»), яка закріплена за кафедрою міжнародних відносин факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків. У дисертації застосовано методологічно різноплановий підхід до аналізу досліджуваної проблематики, що дозволяє авторові глибоко інтерпретувати динаміку політики безпеки України в різні історичні періоди. Аргументація наукових положень ґрунтується на ретельно підібраній джерельній базі: від стратегічних документів України та нормативно-правових актів до вітчизняної та закордонної наукової літератури. Висновки кожного розділу логічно витікають з поставлених завдань і підтверджують наукову цілісність дослідження.

Наукова новизна та достовірність одержаних результатів. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у всебічному й системному аналізі політики безпеки та оборони України в умовах трансформації зовнішньополітичного курсу, інтеграційних коливань та поступової сек'юритизації російської загрози. Вперше в українській політології здійснено комплексне дослідження еволюції політики безпеки та оборони України крізь призму зовнішньополітичних стратегій та інтеграційних ініціатив у період з 2005 по 2022 роки. Автором запропоновано оригінальне бачення політики безпеки та оборони як стратегічного інструменту державної політики, що одночасно забезпечує захист національних інтересів та сприяє адаптації України до західної безпекової парадигми. Проведено поглиблений аналіз і порівняльне зіставлення безпекового та оборонного співробітництва України із західними структурами (ЄС і НАТО) та східним вектором (зокрема, досвідом взаємодії з Російською Федерацією у межах пострадянського простору). Виконано ґрунтовне дослідження процесу сек'юритизації воєнно-політичних загроз для України з урахуванням змін у зовнішньополітичному курсі держави та міжнародної безпекової обстановки. Окрему наукову

цінність становить кейс-стаді аналіз ефективності реалізації політики безпеки та оборони України у трьох ключових історичних періодах: 2005–2010, 2010–2014 та 2014–2022 роки. Одержані результати є достовірними, базуються на широкій джерельній базі, логічно структуровані та методологічно обґрунтовані.

Практичне значення результатів дослідження. Практична цінність дисертаційного дослідження полягає у широких можливостях його прикладного використання в системі державного управління, освітньому процесі та аналітичній діяльності. Положення та висновки роботи можуть слугувати основою для вдосконалення політики безпеки та оборони України, насамперед у контексті формування ефективної безпекової стратегії, узгодженої зі стандартами Європейського Союзу та НАТО. Окремо варто відзначити потенціал дисертації для розробки та коригування майбутніх стратегічних документів, зокрема таких як Стратегія національної безпеки, Стратегічний оборонний бюлетень, Стратегія зовнішньополітичної діяльності України, а також в оновленні положень Угоди про асоціацію з ЄС.

Результати дослідження є цінними для органів державної влади, насамперед Ради національної безпеки і оборони України, Міністерства оборони, Міністерства закордонних справ та інших інституцій, відповідальних за реалізацію безпекової політики та інтеграційного курсу держави. З урахуванням запропонованого у роботі концептуального апарату, зокрема авторського визначення політики безпеки та оборони, дисертація може використовуватись як методологічна база для гармонізації українських стратегічних підходів із відповідними концепціями ЄС і НАТО.

Практична значущість праці також полягає у можливості її інтеграції в освітні програми з міжнародних відносин, політології, безпекознавства та європейських студій. Висвітлені у роботі кейс-стаді та періодизація трансформації безпекової політики України дозволяють формувати навчальні

модулі, спрямовані на підготовку фахівців, здатних аналізувати складні виклики національній та регіональній безпеці.

Крім того, аналітичні центри, які спеціалізуються на вивченні зовнішньої політики, безпеки та оборони, зможуть використовувати положення дисертації як підґрунтя для експертної оцінки та формування рекомендацій щодо подальшого курсу України в європейському та євроатлантичному напрямках.

Таким чином, дисертація має високий рівень практичної придатності, адже її висновки та пропозиції можуть бути безпосередньо застосовані в різних сферах державного управління, міжнародної політики та освіти.

Загальна оцінка змісту роботи. Дисертаційна робота Супруна Віталія Ростиславовича «Політика безпеки та оборони України: зовнішньополітичні стратегії, інтеграційні ініціативи, еволюція загроз» є комплексним міждисциплінарним дослідженням, що відзначається високим рівнем теоретичної опрацьованості, аналітичної глибини та академічної зрілості. Структура дисертації логічно вибудована, а зміст роботи свідчить про послідовне, системне опрацювання теми в межах сучасного політичного та безпекового дискурсу.

Перший розділ має теоретико-методологічний характер і задає концептуальні рамки дослідження. У ньому автор демонструє глибоке знання базових теорій міжнародних відносин, сек'юритизації, геополітики, регіоналізму та безпеки. Систематизація понятійно-категоріального апарату, авторське визначення політики безпеки та оборони як стратегічного інструменту державної політики, а також обґрунтування доцільності його застосування в українському контексті — усе це формує надійну теоретичну платформу для подальшого аналізу.

Другий розділ присвячений аналізу політики безпеки та оборони України в період президентства Віктора Ющенка (2005–2010). Автор аргументовано розкриває еволюцію зовнішньополітичних орієнтирів України,

зокрема перехід від багатовекторності до пріоритетної орієнтації на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Значну увагу приділено співпраці України з ЄС і НАТО, участі в регіональних ініціативах, а також проблематиці взаємин з Російською Федерацією. Висновки підкріплені аналізом стратегічних документів і міжнародного контексту.

У третьому розділі розглядається період президентства Віктора Януковича (2010–2014), який став етапом стратегічної переорієнтації України. Дослідження охоплює суперечливу політику позаблоковості, відхід від євроатлантичного курсу, поступове втягування країни в російський безпековий простір та послаблення оборонної спроможності держави. Автор критично осмислює політичні прорахунки цього періоду, що створили передумови для подальшої російської агресії.

Четвертий розділ присвячено періоду 2014–2022 років — ключовому етапу трансформації безпекової політики України у відповідь на збройну агресію Російської Федерації. В роботі детально висвітлено процес відмови від позаблокового статусу, нормативне закріплення чіткого стратегічного курсу на інтеграцію з ЄС і НАТО, сек'юритизацію Росії як головного джерела загроз. Автор ретельно аналізує нові регіональні безпекові формати (так звані «малі альянси») та динаміку взаємодії України з західними партнерами.

Дисертація демонструє сформованість автора як зрілого дослідника, здатного продукувати нові наукові знання в галузі політичної науки, зокрема в напрямках безпекових студій, зовнішньої політики та інтеграційних процесів. Робота вирізняється чіткою логікою викладу, міждисциплінарним охопленням проблематики та балансом між теоретичним узагальненням і емпіричним аналізом. Особлива увага до концептуального апарату, порівняльного аналізу безпекових моделей, стратегічних документів і регіональних ініціатив виводить дисертацію на високий рівень академічної якості.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація написана з дотриманням норм академічної доброчесності. Автор сумлінно

цитує всі використані джерела, належним чином оформлює посилання та демонструє оригінальність власних досліджень. Ознак плагіату, подвійного авторства чи маніпулятивного використання матеріалів не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження. Попри наявність ряду позитивних аспектів даного дисертаційного дослідження, варто відзначити деякі рекомендації та зауваження, які можуть бути враховані автором у подальшій науково-дослідницькій діяльності.

1. У другому, третьому та четвертому розділах дисертації автор приділяє значну увагу нормативно-правовому та стратегічно-концептуальному вимірам політики безпеки та оборони, а також практичним аспектам міжнародної співпраці й інтеграції України в європейський та євроатлантичний простір. Водночас інституційний вимір цієї політики, як на рівні структури, так і функціонування уповноважених державних органів, залишається розкритим лише частково. Враховуючи, що в розумінні політики безпеки та оборони, наведеному професором Ришардом Зембою та доповненому автором, ідеться про цілеспрямовану й організовану діяльність саме державних інституцій, доречним виглядало б глибше висвітлення їхньої ролі. Розширений аналіз інституціонального компонента дозволив би чіткіше продемонструвати механізми реалізації, координації та трансформації безпекової політики, а також відобразити складну динаміку прийняття рішень у межах сектору безпеки й оборони.

2. У роботі, попри наявність значного обсягу проаналізованих стратегічних документів (зокрема в другому, третьому та четвертому розділах), бракує глибшого контент-аналізу наративів, що формував офіційний дискурс безпеки. Автор правильно фіксує момент офіційної сек'юритизації Російської Федерації як головної воєнно-політичної загрози, проте аналіз обмежується констатацією змісту документів. З огляду на залучення теорії сек'юритизації як методологічної основи дослідження, було б доцільно доповнити аналіз елементами дискурс-аналізу, що дозволяють

виявити трансформацію риторики щодо таких ключових понять, як «ворог», «загроза», «союзник» чи «партнер». Такий підхід поглибив би розуміння того, як змінювалось офіційне уявлення про безпеку впродовж 2004–2022 років, і підкреслив би динаміку сек'юритизаційного процесу на рівні державного наративу.

3. Дисертація ґрунтовно репрезентує нормативно-правовий та стратегічний виміри формування політики безпеки, що дозволяє оцінити її логіку з точки зору державного управління та зовнішньополітичного позиціонування. Водночас для поглиблення уявлення про глибину та сталість трансформаційних процесів, доцільним було б урахувати аспекти внутрішньої легітимності — зокрема, рівень суспільної підтримки зовнішньополітичного курсу на членство в ЄС і НАТО, а також ставлення до проросійського вектора розвитку та пов'язаних із ним інтеграційних ініціатив. Такий підхід міг би додатково висвітлити, наскільки обрана стратегія є результатом широкої суспільної консолідації, а не виключно елітного політичного проєктування.

4. Стилїстика викладу загалом на високому рівні, однак окремі фрагменти потребують редагування. Йдеться, зокрема, про повторювані конструкції, надмірну насиченість складнопідрядними реченнями (розділи 1.3, 4.3), що ускладнює сприйняття тексту. Рекомендується редакторське опрацювання у разі підготовки монографії на основі дисертації.

Усі вищенаведені дискусійні положення та зауваження не є критичними, не знижують наукової новизни та значущості результатів дослідження, а навпаки — мають конструктивний характер і спрямовані на подальше посилення теоретико-методологічної та прикладної глибини розробки теми. Дисертація є вагомим внеском у розвиток українських досліджень у сфері зовнішньої політики та національної безпеки.

Загальний висновок. Дисертація Супруна Віталія Ростиславовича є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, яке відповідає критеріям актуальності, наукової новизни, методологічної обґрунтованості та

практичної значущості. Дисертація «Політика безпеки та оборони України: зовнішньополітичні стратегії, інтеграційні ініціативи, еволюція загроз» відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами). Робота має всі ознаки академічної досконалості, не містить ознак порушення академічної доброчесності й заслуговує на позитивну оцінку. Відтак, Супрун Віталій Ростиславович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 052 «Політологія».

Офіційний опонент:

кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародної
безпеки та стратегічних студій
Львівського національного
університету імені Івана Франка

Олександр КУЧИК